Tuomas Ojanen
12.12.2017

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

U 26/2017 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus)

Valtioneuvoston perusmuistiossa 30.10.2017 on selostettu asetusehdotuksen nykyistä käsittelyvaihetta ja jatkokäsittelyn aikataulua. Tietääkseni perusmuistion laatimisen jälkeen käydyissä neuvotteluissa unionitasolla asetusehdotus on merkittävästi ”elänyt” ja on edelleen vielä selkiytymättömässä tilassa muun muassa sen Suomen tärkeänä pitämän kysymyksen suhteen, kuinka henkilötietojen suoja sovitetaan yhteen viranomaisten asiakirjojen julkisuusperiaatteen kanssa. Näin ollen perusmuistiosta ilmenevä ei anna ajantasaisinta kuvaa asetusehdotuksen nykyisestä käsittelytilasta.

Asetusehdotuksen muutoksista perusmuistion laatimisen jälkeen huolimatta perusmuistiosta ja U-kirjelmästä ilmenevät valtioneuvoston kannat ovat kuitenkin nähdäkseni edelleen säilyttäneet ainakin pääosin ajankohtaisuutensa.

Perustuslakivaliokunta antoi asetusehdotuksesta lausunnon (PeVL 15/2017 vp) aiemmin tänä vuonna. Jo aiemmin valiokunta oli lausunut asetusehdotuksesta vuoden 2012 valtiopäivillä (PeVL 12/2012 vp).

Viime keväänä antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että sisäiset säännöt eivät neuvoston yleisnäkemyksen mukaisilla täsmennyksilläkään täyttäneet lailla säätämisen vaatimuksia ja että rekisteröidyn oikeuksia ei voitaisi rajoittaa niiden perusteella. Valiokunta myös katsoi, että julkisuuden asianmukaisen turvaamisen vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää nimenomaista säännöstä asiakirjajulkisuudesta. Lisäksi valiokunta piti tärkeänä avoimuusasetuksen uudistamista siten, että avoimuusasetus uudistetaan perussopimusten määräysten sekä unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen asiaa koskevan oikeuskäytännön mukaiseksi ja että uudistamisessa kiinnitetään erityistä huomiota myös siihen, että asetuksen soveltamisala laajennetaan koskemaan kaikkia unionin toimielimiä, elimiä ja virastoja.

Perustuslakivaliokunnan lausunnosta 15/2017 vp ilmenevät valtiosääntöoikeudelliset linjaukset ovat nähdäkseni edelleen ajankohtaisia asetusehdotuksen muutoksista huolimatta.

Kaiken kaikkiaan perustuslakivaliokunta voi nähdäkseni sisäisiä sääntöjä koskevaa kohtaa lukuun ottamatta (ks. perusmuistio, s. 2) yhtyä valtioneuvoston kantaan kiinnittäen huomiota seuraaviin valtiosääntöoikeudellisiin seikkoihin:

- *Asetusehdotuksen yhdenmukaisuus yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa*. On syytä korostaa tarvetta yhdenmukaistaa asetusehdotuksen mukainen sääntely mahdollisimman pitkälle yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Erityisesti asiakirjajulkisuus ja yleensä julkisuusperiaate, samoin kuin hallinnollisten sakkojen määräämisen edellytykset, ovat syytä olla mahdollisimman yhdenmukaiset yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.
- *Rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen sisäisillä säännöksillä.* Euroopan parlamentin mukaan rekisteröidyn oikeuksia ei saisi rajoittaa unionin toimielinten, elinten ja laitosten sisäisillä säännöillä. Kanta on nimenomaan perusoikeusperustein perusteltu. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa olisi syytä osaltaan yhtyä parlamentin kantaan. Vrt. valtioneuvoston kanta, s. 2.
- *Avoimuusasetuksen uudistaminen*. Valiokunnan lausunnossa voidaan uudistaa lyhyesti lausunnosta PeVL 15/2017 vp avoimuusasetuksen uudistamisesta todettu.
- *Eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan tietojensaantioikeuden ja vaikutusmahdollisuuksien reaalisuuden turvaaminen*. Perusmuistio on laadittu 30.10.2017. Tämän jälkeen asetusehdotus on ollut jatkuvassa muutostilassa muun muassa Suomen tärkeänä pitämän julkisuusperiaatteen suhteen. Nähdäkseni on perustuslakivaliokunnan tietojensaantioikeuden ja valtiosääntöoikeudellisten vaikutusmahdollisuuden reaalisuuden kannalta valitettavaa, että valiokunnalla (tai ainakaan sen kuulemilla asiantuntijoilla) ei ole ollut käytössään mahdollisimman hyvin asetusehdotuksen nykyistä käsittelyvaihetta ja jatkokäsittelynäkymiä kuvaavaa ajantasaista valtioneuvoston selvitystä. Nähdäkseni perustuslakivaliokunnan lausunnossa tulisi huomauttaa eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan riittävän ajantasaisen informoinnin välttämättömyydestä perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisesti (ks. myös esim. PeVL 55/2017 vp ja PeVL 28/2017 vp)

Helsingissä 12. päivänä joulukuuta 2017

Tuomas Ojanen

OTT, professori

Helsinki